

Kan vi gi studentene en «vaksine» mot tvilsomme helsepåstander og som fremmer kunnskapsbasert praksis?

Ingress: Å kunne forholde seg kritisk til helseinformasjon er viktigere enn noen gang. Hva sier forskning om bruk av munnbind som smittereduserende tiltak mot Covid-19? Kan man for eksempel bli smittet i matbutikken uten munnbind? Å lære kildekritikk for å vurdere helseinformasjon både fra media og i beslutningsprosesser er relevant for alle studenter, ifølge flere av helsefagstudentene på OsloMet.

Ved: Hilde T. Myrhaug, Marianne Molin, Gro Røkholt og Gro Jamtvedt, OsloMet

Nytt fellesemne i kunnskapsbasert praksis ved OsloMet

I en tid hvor informasjonsmengden er overveldende, ulike helsepåstander og «fake news» florerer, skal helsefagstudenter etter fullført utdanning kunne tilegne seg ny kunnskap og ta faglige vurderinger, avgjørelser og handlinger i tråd med kunnskapsbasert praksis. Forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanningene ble vedtatt 2017. Denne forskriften inneholder felles læringsutbyttebeskrivelser som ga mulighet til å utvikle nye obligatorisk fellesemner. Dette ble høsten 2020 implementert i de nye programplanene for helse- og sosialfagutdanningene ved OsloMet. Kunnskapsbasert praksis i helsetjenesten er et av de nye fellesemnene ved Fakultetet for helsevitenskap, OsloMet.

Høsten 2020 /våren 2021 har 480 førsteårsstudenter på bachelor ved bioingeniør-, fysioterapi- vernepleier- og ergoterapiutdanningen gjennomført emnet. Neste studieår skal emnet inn i alle helsefagutdanningene for i alt 1200 studenter. Det unike med fellesemnet er at vi tar utgangspunkt i helsepåstander fra mediene for at studentene skal lære å vurdere helsepåstander ved bruk av noen nøkkelprinsipper for kritisk tenkning (se faktaboks). Studenter møter daglig helsepåstander som for eksempel «proteintilskudd gir større muskler» i sosiale medier. Det vil dermed oppleves relevant for studentene å ta utgangspunkt i slike helsepåstander. Ved at studentene lærer å forholde seg kritisk til kunnskapsgrunnlaget i ulike helsepåstander, vil det også være utgangspunkt for å forstå at kunnskapsbasert praksis innebærer å forholde seg kritisk til kunnskapsgrunnlaget i fagutøvelsen.

Innhold i fellesemnet

Hensikten med emnet er at studentene skal lære om kritisk tenkning i forhold til helsepåstander og beslutningsprosesser, hva kunnskapsbasert praksis er og om betydningen av brukermedvirkning i kliniske beslutningsprosesser. De får verktøy for å lage klare kliniske problemstillinger, og hvordan de kan søke etter oppsummert kvalitetssikret forskning. Videre får de innføring i hvordan kritisk vurdere forskning, om barrierer og fasilitatorer ved bruk av forskning i praksis, samt kjennskap til hvordan evaluere hvorvidt man arbeider kunnskapsbasert.

Undervisningen er lagt opp som omvendt klasserom (Flipped classroom). Studentene har tilgang til digitale læringsressurser via Canvas og det forventes at studentene bruker disse læringsressursene

De fem nøkkelprinsippene emnet fokuserer på:

1. En sammenheng betyr ikke nødvendigvis en årsaks-sammenheng
2. Resultatene fra en enkeltstudie kan være misvisende
3. Små studier kan være misvisende
4. Studier i dyr, celler eller i spesielle grupper kan være misvisende
5. Teorier eller spekulasjoner om hvordan noe fungerer kan være misvisende

Disse nøkkelprinsippene er hentet fra: <https://thatsclaim.org/>

som forberedelser til felles undervisning og gruppearbeid. Fellesemnet har to emneledere som samarbeider tett med undervisere fra helsefagutdanningene og bibliotekarer fra universitetsbiblioteket. Eksamen er en gruppeeksamen som studentene arbeider fortløpende med gjennom emnet. De velger en helsepåstand som de diskuterer opp mot ett til to av nøkkelprinsippene. Videre søker de etter forskning som er oppsummert og kvalitet sikret som for eksempel i [UpToDate](#) og diskuterer om forskningen de finner støtter helsepåstanden. Siste punkt er å vurdere relevansen av dette funnet i forhold norske brukere. Under vises et eksempel på en av helsepåstandene som studentene kan velge som utgangspunkt for sin eksamen.

Helsepåstand 2

Frykter at barnevaksine kan gi autisme

Internasjonale forskere frykter at MMR-vaksinen, som gis til 90 prosent av norske barn, kan gi autisme.

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/1kkAEX/frykter-at-barnevaksine-kan-gi-autisme>

**HOW VACCINES
CAUSE AUTISM**

Hvilke erfaringer har studenter og undervisere med fellesemnet?

For å kvalitetssikre, videreutvikle og forbedre fellesemnet, har vi gjennomført spørreundersøkelser og fokusgruppeintervjuer med studenter som har gjennomført emnet. Spørreundersøkelsen kartla hvor godt studentene forsto de 5 nøkkelprinsippene (se faktaboks) før og etter undervisningen. Vi fant en høyere skår på kritisk vurderingsevne etter gjennomført undervisning. I tillegg har undervisere og universitetsbibliotekarene bidratt i evalueringen.

Både studenter og undervisere gir uttrykk for at de opplever emnet svært nyttig og relevant. Under følger noen sitater fra studentene, respons på læringsutbytte etter en læringsaktivitet (se ordskyen) og tilbakemelding fra undervisere:

Noen sitater fra studenter:

- «Fint å lære å være kritisk tidlig. Viktig emne i forhold til bacheloroppgaven og når vi er ferdig utdannet»

- «Nå blir det lettere å finne god informasjon. Emnet er også nyttig i dagliglivet»

- «Nyttig det med helsepåstander, ikke tru på alt man leser. Vi blir stadig utsatt for helsepåstander»

-Fellesemnet gir vernepleierstudentene viktige ferdigheter som de trenger i sin framtidige yrkesutøvelse. Stadig mer forskning publiseres, noe som innebærer at lærebøkene fra studietiden ikke holder som eneste kunnskapskilde gjennom yrkeskarrieren, sier Turid Nondal ved vernepleierutdanningen.

-Det stilles stadig høyere krav om at fysioterapitiltak baseres på solid og oppdatert kunnskap. Vi mener at kunnskapsgrunnlaget studentene har tilegnet seg i fellesemnet er en relevant og viktig «stepping stone» for det videre studieforløpet på bachelorprogrammet i fysioterapi, hevder Elisabeth K. Bjelland, Gunvor Hilde og Cecilie Fromholt Olsen ved fysioterapiutdanningen.

-Fellesemnet blir en grunnmur som legger til rette for spirallæring gjennom hele utdanningen. Vi i universitetsbiblioteket mener det er viktig at studentene har verktøyene og ferdighetene for å jobbe kunnskapsbasert når de er ferdig utdannet ved OsloMet, sier universitetsbibliotekarene Kari Kalland, Linn K. Kristensen og Lilja Johannessen.

Kritisk tenkning og helsekompetanse

I dette fellesemnet har vi benyttet helsepåstander som utgangspunkt for å bygge kompetanse i kunnskapsbasert praksis hos studenter i helsefagutdanninger. Ideen om å koble helsepåstander til emnet i kunnskapsbasert praksis kom fra prosjektet «[Bak overskriftene](#)», utviklet på OsloMet i 2018 etter inspirasjon fra «[Behind the headlines](#)». Prosjektet var initiert av Fakultet for helsevitenskap og ble utviklet av en stor tverrfaglig gruppe studenter og ansatte fra flere fagområder.

Våre erfaringer og evalueringer fra «[Bak overskriftene](#)» og emnet viser at emnet kan videreutvikles og være relevant for alle studenter på universitetet. I tillegg ønsker vi å finne ut om dette også kan styrke helsekompetanse (Health Literacy) hos studentene. Helsekompetanse er nylig kartlagt i den voksne befolkningen i Norge. [Rapporten](#) som ble lagt frem i januar 2021 viste blant annet at mange har utfordringer med å forstå og anvende helseinformasjon. I forbindelse med utvikling av studentarealer i ett av OsloMet' bygg i Pilestredet, planlegges aktiviteter og møteplasser for studenter og publikum for å lære mer om kritisk vurdering av helsepåstander.